

บทที่

7

เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบ
ของบ่อนคาสิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา
ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

Political Economic Elite Network and Impacts of
Thailand – Cambodia Borderline Casino in
the Eastern Region Provinces

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ
Chaiyon Praditsil and others

เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบ ของบ่อนคาสิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

Political Economic Elite Network and Impacts of Thailand – Cambodia Borderline Casino in the Eastern Region Provinces¹

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์² และคณะ³
Chaiyon Praditsil and others

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเครือข่ายกระบวนการบริหารธุรกิจและการได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด ผลการวิจัยพบว่า เครือข่าย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก : กรณีศึกษา บ่อนที่จุดผ่อนแดนถาวรบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แหล่งทุน ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2557

² รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี (รองศาสตราจารย์ ดร.)

³ ประกอบด้วย อาจารย์ ดร.นักรบ เกียรติอ่ำ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์วงธรรม สรณะ, อาจารย์ ดร. ชวงศ์ อุบลี และอาจารย์จตุตินันท์ ขวัญเนตร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี

ชนชั้นนำไทย กัมพูชา และข้ามชาติมีการเชื่อมร้อยทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยมีลักษณะการผูกขาดน้อยรายในการลงทุนธุรกิจคาสิโน กระบวนการบริหารคาสิโนจะมีลักษณะเป็นการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศที่เป็นระบบทั้งการบริหารบุคคล การจัดการความเสี่ยง การประสานงานกับฝ่ายมั่นคง การส่งเสริมการตลาด และหน่วยงานสนับสนุนภายในองค์กร ส่วนได้มาซึ่งผลประโยชน์จากบ่อนคาสิโนนั้นพบว่า แนวโน้มผลประโยชน์จะตกเป็นของนักธุรกิจเจ้าของบ่อนและเจ้ามือ ในขณะที่ผู้เล่นการพนันจะเป็นผู้เสียประโยชน์

คำสำคัญ : เครือข่ายชนชั้นนำ บ่อนคาสิโน ผลกระทบ

Abstract

The objectives of this research were to study the network, the casino business administration process and the benefit from casino investment of political economic elites alongside Trat and Chanthaburi borderline. The result found that the transnational Cambodian and Thai elites connected via both informal and formal channels for casino investment. Their businesses were oligopoly. Moreover, the business administration process was systematically organized in international form. The process consisted of personnel management, risk management, coordination with security authorities, marketing promotion and supporting agencies. Finally, the finding was that the tendency of getting benefit was that the casino investor and the banker were the winners whereas gamblers were the losers.

Keywords : Elite Network ; Casino ; Impacts

บทนำ

การก่อรูปของธุรกิจการพนันตั้งแต่ 50 ปีที่ผ่านมาพบกับพบว่ ในปัจจุบันได้ขยายตัวเป็นธุรกิจไร้พรมแดนตามกระแสโลกาภิวัตน์ รูปแบบการพนันที่มีการจัดอย่างเป็นทางการและเป็นระบบที่สุดก็คือ คาสีโน คาสีโน ซึ่งหมายถึง บ่อนการพนันที่มีรูปแบบการเล่นหลายประเภทและเปิดบริการอย่างถูกกฎหมายตลอด 24 ชั่วโมง เราพบว่า มีการเติบโตของธุรกิจในแถบเอเชียและแปซิฟิกอย่างกว้างขวาง ผนวกกับการเพิ่มขึ้นของธุรกิจคาสีโนตามชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้ส่งผลให้ประเด็นการพนันกลายเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในปัจจุบันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศไทย เช่น ในขณะที่ภาครัฐก็ยังไม่ประสบกับปัญหาปราบปรามบ่อนการพนันที่ผิดกฎหมายในประเทศที่มีอยู่ แต่กลุ่มธุรกิจก็อยากผลักดันให้มีคาสีโนที่ถูกกฎหมาย ส่วนภาคประชาสังคมก็ยังไม่เห็นด้วยกับการมีคาสีโนที่ถูกกฎหมาย (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2555 : 28)

กล่าวโดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาเราพบว่า หลังจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศกัมพูชาได้มีนโยบายเปิดบ่อนการพนันถูกกฎหมายภายในประเทศโดยให้อยู่ห่างจากพนมเปญเมืองหลวงไม่น้อยกว่า 200 หน่วย ในขณะที่ประเทศไทยห้ามการเปิดบ่อนคาสีโนที่ถูกกฎหมาย (นายสิน, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2556) นโยบายดังกล่าวได้นำมาสู่การขยายตัวของบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชาโดยเฉพาะในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เกิดบ่อนคาสีโนขึ้นตามแนวตะเข็บชายแดนอย่างกว้างขวางในจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด

ในการดำเนินธุรกิจบ่อนคาสีโนดังกล่าวเนื่องจากมีลักษณะการแสวงหาค่าเช่า (rent seeking) โดยการจำกัดอุปทานเพื่อขยายกำไร ดังนั้นเครือข่ายลงทุนธุรกิจการพนันจึงมีลักษณะของการเข้ามามีบทบาทของชนชั้นนำเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่ามีชนชั้นนำกลุ่มใดบ้างเข้ามาลงทุนในบ่อนคาสีโนชายแดนไทย-กัมพูชา ชนชั้นนำแต่ละฝ่ายมีบทบาทอย่างไร และการจัดสรรผลประโยชน์จากบ่อนเป็นอย่างไร คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโครงการเรื่อง เครือข่ายชนชั้นนำ

ทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา
ในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราดเนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมี บริเวณชายแดนไทย
และกัมพูชาจะพบว่ามีการเปิดบ่อนการพนัน 2 จุด คือ บริเวณจุดผ่านแดนถาวร
ช่องผักกาดและตลาดการค้าบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ได้แก่
บ่อนไพลิน ซีซ่าอินเตอร์เนชั่นแนล วิคตอเรีย มงกุฎ และดรีมวิล ซึ่งตั้งอยู่บริเวณ
บ้านผักกาด ส่วนบริเวณบ้านแหลม คือ บ่อนตราก้อนคลับ บ่อนเจ้าพระยาและ
บ่อนคาสีโน ริโอ ส่วนจังหวัดตราด มีบ่อนที่จุดผ่านแดนถาวรที่บ้านหาดเล็ก อำเภอ
คลองใหญ่ มีบ่อนเกาะงรีรีสอร์ท

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและ
การเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารธุรกิจบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัด
จันทบุรีและตราด
3. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนของชนชั้นนำทาง
เศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด

เครือข่ายระหว่างชนชั้นนำในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดน

ผลการศึกษาพบว่า ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองมีการเชื่อมร้อย
เครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ลักษณะเครือข่ายที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักก็คือเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากลักษณะอำนาจในประเทศ
กัมพูชาส่วนใหญ่มีพัฒนาการจากอำนาจในเชิงอิทธิพลที่เรียกว่าเขตการปกครอง
พิเศษไปสู่อำนาจที่มีการรวมศูนย์อย่างเป็นทางการในระดับชาติของรัฐบาลที่
ราชธานีพนมเปญ (นายนี้ท, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2556)

การลงทุนของธุรกิจบ่อนคาสีโนของเครือข่ายชนชั้นนำดังกล่าวมีลักษณะ
เป็นการแสวงหากำไรจากการแสวงหากำไรเช่า (rent seeking) ที่มีการผูกขาด

ย่อนราย (oligopoly) เนื่องจากธุรกิจบ่อนคาสีโนเป็นการจำกัดอุปทานเพื่อขยายกำไร อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำที่ร่วมลงทุนในบ่อนคาสีโนดังกล่าวจะมีทั้งความขัดแย้ง (conflict) และความร่วมมือกัน (cooperation) ภายในกลุ่ม ทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว

เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เข้ามาลงทุนของคาสีโนตามชายแดนจันทบุรีและตราดประกอบด้วยกลุ่มชนชั้นนำ 3 ประเภท คือ (นายหน้ท, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2556)

- ชนชั้นนำไทย ได้แก่ นักธุรกิจท้องถิ่นระดับจังหวัด นักธุรกิจระดับชาติจากกรุงเทพมหานครและนักธุรกิจการเมืองระดับชาติ
- ชนชั้นนำกัมพูชา ได้แก่ นักธุรกิจระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่นระดับชาติ และนักการเมืองที่เป็นผู้นำรัฐบาล
- ชนชั้นนำข้ามชาติ ได้แก่ นักธุรกิจข้ามชาติที่มีฐานอยู่ในประเทศสิงคโปร์หรือมาเลเซีย

กระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำตามแนวชายแดน

ผลการศึกษา กระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด พบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการบริหารออกเป็น 5 รูปแบบด้วยกันคือ (นายพูน, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2556)

2.1 การบริหารด้านงานบุคคลพบว่า ทางบ่อนคาสีโนจะจัดการบริหารอย่างเป็นระบบที่ประกอบด้วย ผู้จัดการบ่อน คนแจกไพ่ (dealer) และพนักงานดูแลลูกค้า (junket)

2.2 การบริหารงานด้านการจัดการความเสี่ยงพบว่า บ่อยคาสีโนจะลดความเสี่ยงที่จะขาดทุนเชิงธุรกิจโดยใช้ควบคุมด้วยกล้องวงจรปิด (CCTV) การตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อกำหนดกำไรที่แน่นอน การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เล่นเพื่อหาจุดอ่อนของผู้อื่น รวมถึงจำเป็นต้องใช้ซินแสหรือหมอดู / บุคลิกลักษณะ ดวงชะตา ของพนักงานแจกไพ่หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย

2.3 การบริหารงานด้านการประสานงานกับฝ่ายมั่นคงโดยการเสียค่าใช้จ่ายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ยึดหยุ่นเวลาเปิด-ปิดด่าน การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับหนังสือเดินทาง การลดความเข้มงวดในการตรวจค้นตลอดจนถึงการปล่อยให้นำเงินข้ามประเทศได้ง่าย

2.4 การบริหารงานด้านการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจบ่อนคาสีในมุ่งการอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยรถตู้สำหรับผู้เล่นรายย่อยและรถทัวร์สำหรับผู้เล่นระดับวีไอพี การจับรางวัลชิงโชค (เช่น การส่งคูโปงชิงโชค) การสร้างจุดขาย (เช่น การให้บริการอาหารฟรีตลอด 24 ชั่วโมง) การสร้างระบบการเล่นการพนันที่แฟร์ต่อผู้เล่น และการบริหารงานบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของผู้เล่น (เช่น ผู้เล่นไทยต้องเน้นการบริการด้วยอัธยาศัยที่ดี)

2.5 การบริหารงานด้านการสนับสนุนกิจกรรมภายในคาสีโนประกอบด้วย การจัดการเรื่อง อาหารและเครื่องดื่ม การดูแลการขายบริการทางเพศ การจัดหาที่พัก การบริการสินเชื่อ หรือการปล่อยเครดิตตลอดจนถึงการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์เพื่อลดการต่อต้านจากชุมชนใกล้เคียงของคาสีโน (เช่น การจัดงานทอดกฐินประจำปี)

ผลประโยชน์ของชนชั้นนำในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดน

ผลการศึกษาพบว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบธุรกิจของบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้นเกี่ยวข้องกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจบ่อนคาสีโน 3 กลุ่มหลักซึ่งประกอบด้วย

3.1 นักลงทุนบ่อนคาสีโน หรือเจ้าของบ่อน โดยส่วนใหญ่เป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง ที่มาลงทุนในการสร้างอาคารของคาสีโนจากข้อมูลพบว่านักลงทุนดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นักลงทุนที่นำเงินมาลงทุนโดยตรง และผู้มีอิทธิพลของฝ่ายกัมพูชาที่เข้ามาถือหุ้นลม โดยอาศัยการเป็นผู้มีอำนาจในรัฐบาล

ในกรณีของนักลงทุนไทยได้อ้างเหตุผลในการสร้างความชอบธรรมเพื่อการลงทุนในบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนว่า การลงทุนในบ่อนคาสีโนนั้นเป็นกิจการ

ที่ไม่ได้สร้างผลกระทบต่อประเทศไทยเนื่องจากถือว่าเป็น “ทำนอกประเทศ” นอกจากนี้ การลงทุนทางธุรกิจคาสีโนยังถือว่าเป็นธุรกิจที่ถูกกฎหมายตามนโยบายของ ประเทศกัมพูชา และการลงทุนบ่อนคาสีโนเป็นธุรกิจที่ไม่ได้พัวพันกับเรื่องการค้า อาวุธ หรือยาเสพติดตามแนวชายแดน (นายเกียรติ : สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2556)

3.2 ผู้มีบทบาทในฐานะเจ้ามือ เจ้าของโต๊ะ หรือเรียกว่า ขอน บางครั้ง เป็นเจ้าของบ่อนคาสีโน ผู้มีบทบาทในฐานะเจ้ามือ หมายถึง นักธุรกิจที่นำเครื่อง หรือการเล่นคาสีโนมาลงในบ่อน โดยเจ้ามือจะต้องเสียค่าเช่าพื้นที่วางเครื่องเล่น ให้แก่เจ้าของบ่อน โดยจะได้เงินกินเปล่าหรือค่าต่ง ในการเล่นแต่ละครั้ง

3.3 ผู้มีบทบาทในฐานะนักเล่นพนันบ่อนคาสีโน ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่ เข้ามาเล่นคาสีโนในบ่อน เราสามารถแบ่งนักเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนออกเป็น 2 ประเภท คือ (นายพูน, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2556)

1) นักเล่นรายใหญ่ หมายถึง ผู้เล่นซึ่งลงทุนเล่นในแต่ละครั้งเป็นจำนวน มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป โดยทั่วไปเป็นนักเล่นพนันจากกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง นักเล่นกลุ่มนี้รู้จักกันในนาม วิไอพี โดยนักเล่นกลุ่มนี้จะแยกสถานที่ในการเล่นออกจากนักเล่นรายย่อยซึ่งเรียก กันว่า ตลาดบน นอกจากนี้นักเล่นกลุ่มนี้ได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากทางบ่อน คาสีโน

2) นักเล่นรายย่อย หมายถึง ผู้เล่นซึ่งเข้ามาเล่นในบ่อนคาสีโนด้วยเงินจำนวน น้อยแต่เป็นคนส่วนใหญ่ของบ่อนคาสีโน หรือที่รู้จักกันในนามกลุ่มนักเล่น ตลาดล่าง หรือ “สนามทราย” นักเล่นรายย่อยถูกวางบทบาทโดยเจ้าของบ่อนว่าเป็นหน้า ม้าให้บ่อนคาสีโน เพื่อให้บ่อนคาสีโนมีบรรยากาศที่คึกคัก ดังนั้น ทางบ่อนคาสีโน จะมีการจัดตั้งรถตู้ให้ไปรับส่งผู้เล่นพนันรายย่อยเข้ามาบ่อนเป็นประจำ โดยมีแรง จูงใจให้กับนักเล่นพนันคือเงินจำนวนเล็กน้อย และการได้รับประทานอาหารฟรี ตลอดทั้งวัน

ส่วนรูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ภายในบ่อนคาสีโนพื้นที่ชายแดนจังหวัด จันทบุรีและตราดจะพบว่าในกระบวนการเกี่ยวกับธุรกิจบ่อนคาสีโนพื้นที่ชายแดน

จังหวัดจันทบุรีและตราดนั้น สามารถสรุปแบบแผนการจัดสรรผลประโยชน์ได้ว่า
แนวโน้มการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ
บทบาทในบ่อนคาสีโน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ (นายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม
2556 ;นายพูน, สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2556)

1. กลุ่มผู้ที่มีแนวโน้มที่จะเสียเสมอ โดยภาพรวมแล้วนักเล่นการพนันเป็นผู้
ผู้เสียเสมอ เนื่องจากบ่อนการพนันมีกลไกและเทคนิค 2 รูปแบบที่ทำให้ผู้เล่น
การพนันเป็นฝ่ายเสีย คือ

1.1 คาสีโนที่เล่นโดยใช้ระบบเครื่อง (machine) การเล่นเกมนี้เจ้าของ
เครื่องเล่น สามารถคุมความเสี่ยงในการพนันด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เช่น สล็อต
แมทชีน ฝ่ายผู้ลงทุนสามารถตั้งโปรแกรมกำหนดกำไรได้ เพราะ“มนุษย์เป็นคน
สร้างยังงัดก็ตั้งได้”(นายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2556)

1.2 การพนันในรูปแบบเกมส์ (gaming)เจ้ามือจะใช้เทคนิคทาง
พฤติกรรมศาสตร์เอาชนะนักเล่นการพนัน เช่น การให้เจ้าหน้าที่ของคาสีโนพัก
ทุกชั่วโมง ในขณะที่นักพนันเล่นตลอดเวลา“นั่งเล่นทั้งวันก็มันเป็นธรรมดา”
(นายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2556)นักเล่นบางคนถึงขนาดนั่งเล่นตลอดเวลา
โดยไม่ลุกไปทำธุระส่วนตัว “จะฉี่ก็ต้องใช้คอมพิวเตอร์100 มาช่วย” (นายสิทธิ์,
สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2556)ดังนั้น ในช่วงเวลากลางคืนหลัง 2 ทุ่มเป็นต้นไป จึง
เป็นช่วงที่เจ้ามือจะมีโอกาสได้กำไรมาก ประกอบกับการจัดบริการเบียร์ฟรีตลอด
เวลา ทำให้ผู้เล่นอาจพลาดและเสียการพนันได้ง่าย

2. กลุ่มผู้ที่มีแนวโน้มที่จะมีโอกาสทั้งได้และเสีย ในการลงทุนธุรกิจบ่อน
คาสีโนกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะมีโอกาสได้และโอกาสเสีย ได้แก่ เจ้าของโต๊ะ เจ้าของ
เครื่อง หรือเจ้ามือโดยแบ่งโอกาสที่จะได้และเสีย ได้ดังนี้

2.1 โอกาสที่เจ้ามือจะได้อย่างแน่นอน เกิดมาจากการเก็บค่าตั้ง
(commission) จึงมีลักษณะของนายทุนกินค่าเช่าที่เรียกว่า เสือนอนกิน เช่น
ถ้านักเล่นพนันเล่นหรือแทงบาคารา 1 ครั้ง เป็นเงินจำนวน 100 บาท ถ้างูถูก
จะได้เงินเพียง 95 บาท อีก 5 บาทจะต้องเสียเป็นค่าตั้งให้กับเจ้ามือ (นายพูน,

สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2556)

2.2 โอกาสที่เจ้ามือจะเสีย เกิดมาจากความเสี่ยงในการเล่นพนันของนักพนันในแต่ละครั้งทั้งเกมส์การพนันที่อาศัยเจ้าหน้าที่ควบคุม เช่น ไพ่บาคาร่า หรือเกมส์การพนันที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ควบคุม เช่น รูเล็ตสล็อต เป็นการเล่นที่มีความเสี่ยงที่เจ้ามือมีโอกาสเสียได้เช่นเดียวกัน

3. กลุ่มผู้ที่มีแนวโน้มที่จะได้เสมอหรือชนะเสมอ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มของผู้ที่ได้เสมอเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในฐานะผู้ลงทุนบ่อนคาลิโน ได้แก่ นักธุรกิจที่ลงทุนในการก่อสร้างอาคารให้เช่าพื้นที่เล่นคาลิโน และโรงแรมที่พัก สำหรับผลประโยชน์ที่กลุ่มนักลงทุนได้นั้นมาจากการเรียกเก็บค่าตั้งโต๊ะจากผู้เช่า ซึ่งเป็นรายได้ที่แน่นอน เช่น การเล่นเกมบาคาร่า จะต้องเสียค่าโต๊ะ 10,000 บาทต่อโต๊ะ ส่วนค่าใช้จ่ายของผู้ลงทุนในบ่อนคาลิโน ได้แก่ ค่าจ้างบุคลากรและการลงทุนก่อสร้างอาคาร และค่าบริหารงานภายในบ่อน ยกเว้นนักลงทุนที่มีนิสัยชอบเล่นด้วย เช่น นายสมพรแห่งจังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา เป็นต้น

นอกจากนี้ชั้นชั้นนำในฐานะผู้ลงทุนในธุรกิจบ่อนคาลิโน และชั้นชั้นนำไทยที่ทำธุรกิจผิดกฎหมายยังได้ประโยชน์อย่างแน่นอนจากกระบวนชักฟอกเงินในบ่อนคาลิโน ดังคำสัมภาษณ์ของนักธุรกิจที่เข้าไปลงทุนในบ่อนคาลิโนชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด ที่ว่า

“เอาเงินธุรกิจสีเทามาลงทุน ออกมาก็ถูกต้อง”(นายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2556)

“เงินใต้ดิน ฟอกออกมา ก็เป็นเงินที่ถูกต้อง”(นายจุก, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2556)

“นักการเมืองไปเล่น ได้มา ก็แสดงว่าต้องมีที่มา”(นายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2556)

“ฟอก 10 ล้าน ใช้เวลาแค่ 1 ชั่วโมง”(นายการ, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2556)

สำหรับกระบวนกรฟอกเงินของบ่อนคาลิโนชายแดนโดยทั่วไปสามารถ

สรุปได้จากประสบการณ์ของนักลงทุนบ่อนคาลิโนคนแรกของจังหวัดจันทบุรี ที่ชี้ให้เห็นถึงขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้ (นายการ, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2556)

1. ในกระบวนการฟอกเงินจะต้องเป็นที่รู้จักกันระหว่างคนที่นำเงินมาฟอก กับเจ้าของบ่อนคาลิโนที่สนับสนุนการฟอกเงิน โดยมีการพูดคุยตกลงระหว่างผู้ฟอกเงิน เช่น นักการเมือง นักธุรกิจเกี่ยวกับธุรกิจผิดกฎหมาย กับเจ้าของบ่อนคาลิโน โดยส่วนใหญ่แล้วเจ้าของบ่อนได้เงินตอบแทน 10% จากเงินที่นำมาฟอกทั้งหมด

2. ผู้ฟอกเงินจะนำเงินเข้าบ่อนโดยใช้รถบริการที่ทางบ่อนคาลิโนจัดไว้ให้บริการบริเวณชายแดนฝั่งประเทศไทยข้ามมายังฝั่งประเทศกัมพูชาที่เป็นที่ตั้งของบ่อนคาลิโน ทำให้ผู้ฟอกเงินสามารถขนเงินเข้า-ออก ประเทศได้อย่างสะดวกในฐานะนักเล่นการพนันระดับวีไอพี ของบ่อน โดยไม่ต้องผ่านพิธีการทางศุลกากร และพิธีการตรวจคนเข้าเมือง

3. หลังจากที่ได้มีการตกลงกันระหว่างผู้ฟอกเงิน กับเจ้าของบ่อนคาลิโนเป็นที่เรียบร้อย ทางเจ้าของบ่อนคาลิโนก็มีการจัดเตรียมทำไฟไว้เฉพาะสำหรับผู้นำเงินมาฟอกเพื่อให้เป็นฝ่ายชนะในการเล่นการพนันในครั้งนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการเล่นการพนันตามปกติ

4. ในระหว่างการเล่นการพนันของผู้ที่นำเงินมาฟอก ทางบ่อนคาลิโนจะมีการบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐานเพื่ออ้างอิงถึงแหล่งที่มาของเงินว่าผู้นำเงินมาฟอกเป็นผู้ที่ได้ โดยในระหว่างการเล่นทางบ่อนมีการแก้มั่งแพ้ง ชะบังเป็นครั้งคราวเพื่อความสมจริง

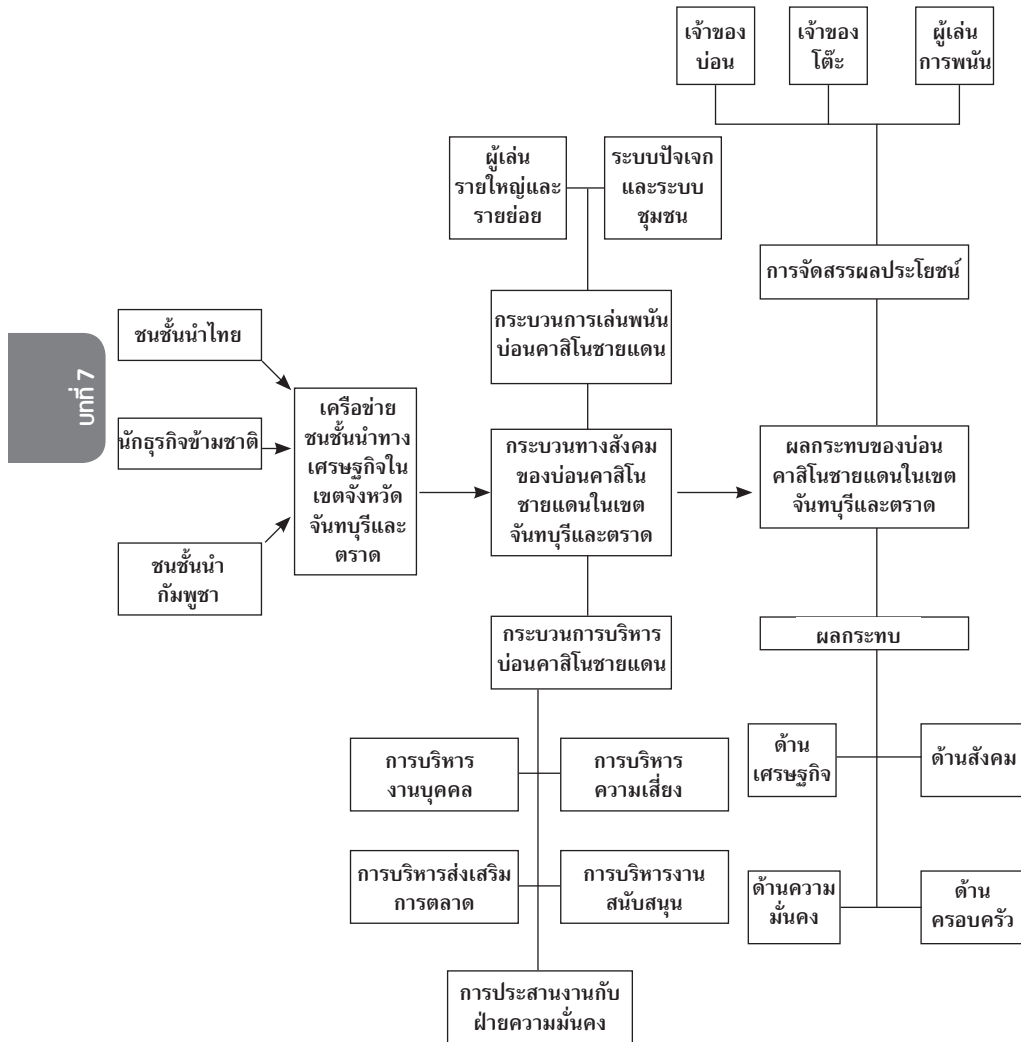
5. หลังจากที่ถูกผู้ฟอกเงินเป็นฝ่ายได้หรือชนะจากการเล่นการพนัน เงินที่ผ่านการฟอกทางบ่อนคาลิโนจะออกหลักฐานเป็นสลิปให้กับผู้นำเงินมาฟอก เพื่อเป็นเอกสารยืนยันแหล่งที่มาของเงิน

6. หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการฟอกเงินผู้ฟอกเงินจะนำเงินที่ฟอกได้กลับประเทศไทยโดยถือว่าเป็นเงินที่ถูกกฎหมายทันที

จากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และยกระดับให้เป็นข้อสรุปเชิง

ทฤษฎีติดพื้นที (grounded theory) ว่าด้วยเครือขายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ การเมือง และผลกระทบของบ่อนคาลิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ดังแผนภาพ

แผนภาพ ทฤษฎีติดพื้นทีว่าด้วยเครือขายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนคาลิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจันทบุรีและตราด

การอภิปรายผล

นัยเกี่ยวกับทฤษฎีการพนัน จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าถึงข้อสรุปทางทฤษฎีใหม่ นอกเหนือจากทฤษฎีการพนันที่มีอยู่เดิมคือ (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2543) ได้สรุปทฤษฎีการพนันไว้หลายรูปแบบคือ

1. ทฤษฎีการพนันแนวอนุรักษ์
2. ทฤษฎีการพนันแนวหน้าที่นิยม
3. ทฤษฎีการพนันแนวการบริหารสังคม
4. ทฤษฎีการพนันแนวทางเลือกสาธารณะ
5. ทฤษฎีการพนันแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย

1. ทฤษฎีการพนันแนวอนุรักษ์นิยม ทฤษฎีนี้มองว่าการพนันเป็นเรื่องของปัญหาสังคมเป็นหลัก แต่จากผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าบ่อนคาสีในชายแดนไม่ได้สร้างปัญหาสังคมตามที่กล่าวมา ดังจะเห็นได้จากประเด็นต่อไปนี้

1.1 ประเด็นว่าบ่อนคาสีก่อให้เกิดปัญหาโรคติดการพนันและนำผลกระทบมาสู่ครอบครัวหรือไม่ มากน้อยเพียงใด จากผลการศึกษาในวิจัยนี้พบว่า ผู้เล่นพนันที่มีปัญหาโรคติดการพนันนั้น เกิดขึ้นในเงื่อนไขที่ผู้เล่นการพนันมีประสบการณ์ในการเล่นจนเป็นนิสัยเป็นหลัก นอกเหนือจากนั้นจะเกิดขึ้นในกรณีของผู้เล่นการพนันที่มีทัศนคติต่อการพนันในเชิงที่เป็นเกมของการแพ้ชนะ

1.2 ประเด็นว่าบ่อนคาสีก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมโดยผู้เล่นเกิดภาวะหนีสินจนต้องไปประกอบอาชญากรรมต่างๆ เช่น การคอร์รัปชันในหน้าที่การงาน หรือ การลักเล็กขโมยน้อย จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาดังกล่าวในปัจจุบันยังมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นแบบแผน แต่จะเกิดเป็นบางกรณีซึ่งมีลักษณะมาจากปัจจัยที่หลากหลาย (multifactors)

1.3. ประเด็นว่าบ่อนคาสีโน กระทบต่อปัญหาศีลธรรมหรือไม่ เนื่องจากบ่อนคาสีโน จะมีผลกระทบทางศีลธรรมได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีความเชื่อในศาสนาอยู่ ดังนั้น ในกรณีที่คนไม่นับถือศาสนาในใจแล้วการเล่นการพนัน

ก็ไม่มีผลกระทบในเชิงศีลธรรมในจิตใจว่าเป็นคนดีหรือคนเลว จากผลการศึกษาพบว่า ศาสนาที่ผู้เล่นการพนันนับถือ ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์คาธอลิก ในทางหลักการไม่มีการระบุโดยตรงว่า พฤติกรรมการพนันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลกระทบทางศีลธรรมแต่ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้เล่น กล่าวคือ หลักคำสอนของศาสนาพุทธยังไม่มี การตีความการพนันเป็นข้อบังคับทางศาสนา (dogmatism) แต่อาจตีความได้ว่าเป็นแหล่งอบายมุข ส่วนชาวคาธอลิกถือเพียงว่าการพนันเป็นเพียงความผิดเล็กน้อยที่เรียกว่า “บาปเบา”

2. ทฤษฎีการพนันแนวหน้าที่นิยม ทฤษฎีนี้ให้บทบาทสำคัญทางสังคมว่าการพนันเป็นกิจกรรมยามว่างหรือมีบทบาทในการสร้างความบันเทิงในสังคม แต่จากผลการศึกษาในวิจัยนี้พบว่า ทุกชนชั้นมิได้มองการพนันเป็นเพียงความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของความเสี่ยงในเชิงธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นผู้ลงทุน เจ้าของโต๊ะการพนัน หรือนักเล่นการพนัน กล่าวคือ ผู้ลงทุนจะต้องมีการบริหารความเสี่ยง ส่วนผู้เล่นการพนันระดับวีไอพีจะมีรูปแบบการพนันเฉพาะแบบของชนชั้นนำ เช่น การมีห้องส่วนตัวในการเล่นพนัน ในขณะที่ชนชั้นที่เป็นประชาชนทั่วไปจะเข้าไปเล่นในระบบและกระบวนการของผู้เล่นรายย่อย เช่น การเล่นในห้องรวมที่ใช้เงินสดเป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า “สนามทราย” เป็นต้น

การพนันของบ่อนคาลิโนชายแดนมีลักษณะเป็นธุรกิจ ที่เป็นสองด้านทั้งที่เป็นทางการ (normal economy) และเป็นธุรกิจใต้ดิน (underground economy) ในการเป็นธุรกิจที่เป็นทางการนั้น บ่อนคาลิโนจึงให้ความสำคัญต่อผู้เล่นรายใหญ่ ส่วนบทบาทที่สำคัญของการเป็นธุรกิจใต้ดินคือ การเป็นแหล่งฟอกเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายอื่น ๆ

3. ทฤษฎีการพนันแนวการบริหารสังคม ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการพนันเกี่ยวข้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม แต่จากผลการศึกษาในโครงการนี้ ชี้ให้เห็นว่าการเล่นการพนันบ่อนคาลิโน เกิดขึ้นกับทุกชนชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นผู้เล่นระดับวีไอพีและผู้เล่นรายย่อย นอกจากนี้การพนันยังดำเนินได้อย่างต่อเนื่องทั้งในภาวะที่เศรษฐกิจดีและเศรษฐกิจตกต่ำ และเมื่อพิจารณาในเชิงระยะทางจะพบว่า

นักลงทุนมาจากหลากหลายประเทศ ในขณะที่ผู้เล่นก็มาจากหลากหลายจังหวัด เช่นกัน

4. ทฤษฎีการพนันแนวทางเลือกสาธารณะ มองว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่มีการวิเคราะห์ในเชิงได้เสียอย่างสมเหตุสมผล โดยมีรูปแบบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่ได้จากการลงทุน (cost-benefit analysis) แต่จากผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนในการมองการพนันในมิติทางเศรษฐกิจของแนวทางเลือกสาธารณะ ผลการศึกษาการพนันคาลิโนชายแดนพบว่า นอกจากต้องพิจารณาการพนันในเชิงธุรกิจดังกล่าวแล้ว ยังต้องพิจารณาการพนันในมิติทางการเมืองและวัฒนธรรมด้วย กล่าวคือ การลงทุนและการบริหารการพนันตามแนวชายแดนนั้น อยู่ในบริบทของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่เป็นทางการของรัฐและอิทธิพลที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงวัฒนธรรมการเล่นการพนันของผู้เล่นที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่

5. ทฤษฎีการพนันแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย เป็นการอธิบายการพนันจากมุมมองทางการเมืองและนิติศาสตร์ ทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นการอธิบายในอีกด้านหนึ่งซึ่งละเลยมิติการพนันในฐานะที่เป็นธุรกิจของนักลงทุนและนักเล่นการพนัน นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับการเมืองและกฎหมายในรูปแบบที่เป็นทางการนั้น ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บ่อนคาลิโน ไทย-กัมพูชา ที่ต้องดำเนินการในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการต่าง ๆ เช่น การจัดรถข้ามพรมแดนอย่างไม่เป็นทางการ การปล่อยให้มี เข้า-ออก พรมแดนเพื่อไปเล่นการพนันบ่อนคาลิโน หลังเวลา ปิด-ปิดด่าน หรือที่เรียกว่า “ช่องรูหนู” การแสวงหาค่าเช่าของนักการเมืองและข้าราชการในพื้นที่ เป็นต้น

จากจุดอ่อนของทฤษฎีเกี่ยวกับการพนันทั้งห้าทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอทฤษฎีใหม่จากผลการวิจัยคือ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงวัฒนธรรม ข้อเสนอของทฤษฎีใหม่นี้มองว่า การลงทุนและกระบวนการของบ่อนคาลิโนชายแดนเป็นกระบวนการที่ทำให้การพนันแต่เดิมกลายมาเป็นสินค้าในเชิงธุรกิจ (commodification) และมีบทบาทในการฟอกเงินของกลุ่มชนชั้นนำไทยที่ทำธุรกิจผิดกฎหมาย กล่าวคือ

1. ผลการวิจัยพบว่าการลงทุนและกระบวนการบริหารของชนชั้นนำ รวมถึง การเข้าสู่บ่อนคาสีโนของผู้เล่นพนัน ล้วนอยู่บนพื้นฐานของธุรกิจ คือการดำเนินงานที่มุ่งหวังกำไร

2. มีปรากฏการณ์ของกระบวนการฟอกเงินดำรงอยู่อย่างเป็นระบบ ในบ่อนคาสีโนสมัยใหม่ทั่วไปคือ มีการสมคบคิดระหว่างชนชั้นนำที่จะฟอกเงินกับเจ้าของบ่อนและมีกระบวนการสร้างหลักฐานให้ปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทั้งในรูปแบบวีดีโอ และ สลิปเงินที่เป็นเป็นหลักฐานะทางบการเงินจากบ่อนคาสีโน

กระบวนการฟอกเงินเกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นนำ ดังจะเห็นได้จาก ผู้ที่มาฟอกเงินนั้น ทางบ่อนจะถือว่าเป็นลูกค้าระดับวีไอพีที่มีการจัดระบบพิเศษแยกออกมาจากนักการพนันรายย่อย ซึ่งถือว่านักการพนันรายย่อยเป็นเพียงหน้าม้า สำหรับการเล่นพนันในบ่อนและเล่นอยู่ในพื้นที่ที่รวมของนักเล่น ที่เรียกว่า “สนามทราย” หรือ “ตลาดล่าง” อย่างไรก็ตามถ้าบ่อนคาสีโนจะได้กำไรจากการเล่นรายย่อยก็ถือเป็นรายได้ส่วนน้อย ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งเจ้าของบ่อนจะนำมาใช้ในการจ่ายค่าตอบแทนบุคลากรที่บ่อนจ้างมาทำงานเป็นหลัก

การให้ความสำคัญต่อนักเล่นระดับวีไอพีซึ่งส่วนหนึ่งเป็นชนชั้นนำที่มาฟอกเงินนั้น จะพบว่าทางบ่อนจะจัดระบบที่ให้ความสำคัญต่อนักเล่นระดับวีไอพีเป็นพิเศษ เช่น บางบ่อนจะจัดรถเดินทางให้แก่ักเล่นระดับวีไอพีแต่เพียงกลุ่มเดียว โดยปล่อยให้ักเล่นระดับรายย่อยเดินทางมาเอง ส่วนในบางกรณีบางบ่อนจะจัดรถออกเป็น 2 ระดับ คือ รถตู้สำหรับผู้เล่นรายย่อย และ รถทัวร์อย่างดีสำหรับผู้เล่นวีไอพี นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าในบ่อนคาสีโน วิธีการฟอกเงินจะมีผู้เล่นที่ปรากฏทั่วไปจำนวนน้อยมาก จนแทบไม่คุ้มทุนต่อการดำเนินธุรกิจคาสีโน แต่ที่บ่อนดำรงอยู่ได้จึงเป็นเพราะมีธุรกิจฟอกเงินอยู่เบื้องหลังนั่นเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาของการวิจัยผู้ศึกษานำมาเป็นการพิจารณาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดระเบียบการพนันบ่อนคาลิโนชายแดนในกรณีที่รัฐบาลไทยยังไม่อนุญาตให้มีบ่อนเสรีตามกฎหมาย จึงต้องคำนึงถึงมาตรการการให้การศึกษาและสังคม ดังนี้

1.1 ควรมีการปลูกฝังเด็กและเยาวชนโดยผ่านสถานศึกษาจะช่วยป้องกันปัญหาผลกระทบเชิงลบจากการพนัน

1.2 การใช้สื่อมวลชน จะช่วยให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบถึงโทษของการพนันได้ดี

1.3 ควรมีการพัฒนาแหล่งบันเทิงอื่น ๆ ที่มีใช้บ่อนการพนัน เช่น สนามกีฬา ศูนย์ออกกำลังกาย ศูนย์การค้า หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดึงดูดประชาชนใช้บริการมากขึ้น เพื่อลดการใช้เวลาที่จะเล่นแต่การพนัน

2. การจัดระเบียบการพนันบ่อนคาลิโนในกรณีที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้มีบ่อนคาลิโนเสรีตามกฎหมาย จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

2.1 การจำกัดอายุของผู้ที่จะเข้าเล่นการพนัน ให้เฉพาะบุคคลที่ถือเป็นผู้ใหญ่แล้วซึ่งสามารถที่จะคำนวณผลดีผลเสียจากการพนันได้ระดับหนึ่ง เช่น การจำกัดอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป เป็นต้น

2.2 การจำกัดผู้ที่จะเล่นการพนันโดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่จะนำเข้าบ่อน

2.3 การจำกัดผู้ที่จะเล่นการพนันจะต้องเป็นเฉพาะนักท่องเที่ยวเท่านั้น

2.4 สถานที่ตั้งบ่อนคาลิโนควรอยู่ห่างไกลจากชุมชน เช่น บนเกาะ

เป็นต้น

2.5 การสร้างกลไกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมบ่อนการพนัน เช่น การเป็นตัวแทนของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นต้น

2.6 ควรที่จะมีมาตรการที่ก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์จากชนชั้นนำกลุ่มน้อยไปสู่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนโดยรอบด้วย เช่น การจัดเก็บภาษีที่นำมาใช้สำหรับท้องถิ่นโดยตรง เป็นต้น และหากปล่อยให้บ่อนคาลิโนตกอยู่ภายใต้อำนาจ

ของกลุ่มชนชั้นนำเพียงไม่กี่กลุ่ม อาจจะเป็นอุปสรรคในการที่จะควบคุมหรือจัดระเบียบบ่อนคาสีโนได้ เช่น มาตรการควบคุมการฟอกเงินในบ่อนคาสีโน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2555. *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม*. โครงการผลิตตำรา และเอกสารประกอบการสอน สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ และ นवलน้อย ตริรัตน์. 2543. *หอยช่อง บ่อน ยาบ้า : เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย*. เชียงใหม่ : ซิลค์เวิร์มบุ๊คส์,

รัตพงษ์ สอนสุภาพ. 2555. “บ่อนการพนันตามแนวชายแดน : ผลกระทบและแนวทางการจัดการ.” รายงานโครงการสถานการณ์ พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.).

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. 2556. *รายงานประจำปี 2555 ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน*. โรงพิมพ์เดือนตุลา. ศูนย์ศึกษาศาสตร์และการเมือง คณะรัฐศาสตร์.

สังคิต พิริยะและคณะ. 2546. *เศรษฐกิจการพนัน : ทางเลือกเชิงนโยบาย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.

Casino –OK : บ่อนคาสีโนล้นมือไทย (1). <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=452773>. (2552).

สัมภาษณ์

นายการ อดิตกานัน และ ผู้มีส่วนก่อตั้งบ่อนชายแดนจันทบุรี, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน และ 25 ตุลาคม 2556.

นายเกียรติ ผู้ประกอบการธุรกิจบ่อนการพนันชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี, สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2556.

นายจุก ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2556.

นายนี้ท ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2556.

นายพูน ผู้บริหารบ่อนชายแดนแห่งหนึ่งบ่อนคาสิโนชายแดน จ.ตราด, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2556.

นายสิทธิ์ นักการเมืองท้องถิ่นและผู้ประกอบการ จ.จันทบุรี, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2556.

นายสิน ผู้นำคนไทยสองแผ่นดิน จ.ตราด, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2556.